

Miljö- och Energidepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Sportfiskarnas synpunkter gällande betänkandet "Ekologisk kompensation", SOU 2017:34

Diarienummer M2017/01115/Nm

Bakgrund

Regeringen beslutade den 17 mars 2016 (dir. 2016:23) att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå åtgärder för en mer effektiv tillämpning av ekologisk kompensation. Utredningen har antagit namnet "Utredningen om ekologisk kompensation".

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) har tagit del av underlaget och önskar lämna följande synpunkter.

Sportfiskarna är det organiserade sportfiskets företrädare i Sverige och representerar drygt 60 000 medlemmar. Förbundet har närmare 50 anställda, varav ungefär hälften är biologer/fiskevårdare som arbetar med praktiska naturvårdsåtgärder i vattenmiljöer. Förbundets synpunkter handlar därför i huvudsak om vattenmiljöer, och exploatering av dessa.

Miljöbalken får fortsatt anses som en blandning av en exploaterings- och en skyddslagstiftning. I enlighet med 2 kap. 8 § gällande reparativa kompensationsåtgärder, 11 kap. 8 § gällande åtgärder till skydd för fisket i samband med vattenverksamhet och särskilt 16 kap. 9 § gällande kompensation vid tillstånd och dispenser enligt miljöbalken finns goda möjligheter att kräva ekologisk kompensation vid exploateringsärenden, men detta har enligt förbundet sällan nyttjats. Förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster är fortsatt stor i våra kust- och vattenmiljöer. I exempelvis Stockholms skärgård är nästan hälften av alla reproduktionsområden för fisk exploaterade och varje år nyexploateras ungefär 0,5 % av kvarvarande miljöer. Nära tätorter är exploateringsstakten ännu högre, ca 1 % per år (Sundblad och Bergström, 2014).

Förbundets absoluta ståndpunkt är att den huvudsakliga inriktningen måste vara att i första hand skydda redan befintliga habitat och miljöer, det vill säga att helt förhindra skadlig exploatering. Det är därmed positivt att den så kallade skadelindringshierarkin tydliggörs i

Sportfiskarna
Svartviksslingen 28
167 39 Bromma
info@sportfiskarna.se

miljöbalken så att det framgår att man vid tillståndsprövning och dispensprövning i första hand ska undvika skada. Förbundet är positivt även till övriga föreslagna ändringar i miljöbalken, liksom att kompensationsåtgärder förankras på ett tydligare sätt i övrig berörd lagstiftning. Det är också sannolikt helt nödvändigt med framtagandet av vägledningar för att – som utredningen själv uttrycker det – öka kunskapen om och användandet av ekologisk kompensation.

Förbundet ser ett specifikt problem med ekologisk kompensation, och det är hur man väger nyttan av kompensationen. I marina miljöer finns ett särskilt beforskat område, nämligen kompensation av ålgräsängar vid exempelvis muddring. Utredningen nämner på sidan 133 och vidare just ärendet med Göteborgs hamn, som får ses som ett pilotfall i sammanhanget. Från det att en exploatering har skett till dess en, i bästa fall lyckad, ekologisk kompensation är etablerad blir det ett tidsspänn. Under detta tidsspänn har x antal torskyngel och ekosystemtjänster uteblivit. Hur ska de kompenseras?

Rekommendationerna för den nya handboken för ålgräsrestaurering anger exempelvis att 30 % större yta än det exploaterade området av den anledningen ska restaureras och att området ska övervakas under 10 år för att sedan utvärderas enligt beskrivna metoder. Sportfiskarna vill poängtera att vi givetvis är mycket positivt inställda till restaureringar, men att det finns risk för att effektivitet och måluppfyllnad brister om inte restaureringen kopplad till ekologisk kompensation utförs med tydligt stöd av miljödom och tillhörande tillsyn. Med Sportfiskarnas erfarenhet från exempelvis länsstyrelsernas mångåriga resursbrist kopplat till miljöbalkens kapitel 11 (Vattenverksamhet) är vår största oro att bristen på tillsyn riskerar att underminera syftet med ekologisk kompensation.

Ekologisk kompensation vid olovlig exploatering

Tyvärr går det inte idag att förutsätta att miljöbalken följs. Olovlig strandexploatering och muddringsingrepp för bryggor, båttrafik m.m. sker kontinuerligt i tätbefolkade områden, inte minst i huvudstadens hårt utsatta skärgård. I vilken omfattning exploatering sker utan anmälan eller att tillstånd söks, är förstås höljt i dunkel. Sportfiskarnas erfarenhet är emellertid att länsstyrelserna har bristande resurser för ändamålet, och egeninitierad tillsyn av vattenverksamheter är ett område som i regel ges låg prioritet.

Enligt utredningen riktas idag krav på kompensation gentemot privata och offentliga aktörer i samband med bl.a. tillståndsgivning enligt miljöbalken, men kompensation kan också genomföras på frivillig basis vilket sker i växande omfattning (sid 81). På det hela taget är utgångspunkten för ekologisk kompensation i utredningen inom ramen för regelrätt prövning och planärenden. Sportfiskarna vill framhålla att kompensationsåtgärder enligt

praxis (mål M 11172–14 i Mark- och miljööverdomstolen, Tillsyn avseende utförd muddring i Fållnäsvisken, Nynäshamns kommun) även kan (och bör) krävas i efterhand (om det inte är möjligt att återställa) vid olovlig exploatering genom tillsyn (alternativt fiskeavgift om markåtkomst är ett problem). En tillsynsmyndighet får enligt 26 kap. 9 § MB meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som meddelats med stöd av balken ska efterlevas. Genom en mer effektiv tillsyn skulle nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster kunna motverkas. Sportfiskarna menar att denna möjlighet för ekologisk kompensation behöver lyftas i större utsträckning, och länsstyrelserna behöver i högre grad tillämpa de möjligheter som finns inom ramen för tillsynen.

För Sportfiskarna,

Sten Frohm, generalsekreterare
Markus Lundgren, fiskevårdschef
Christina Lindhagen, sakkunnig vattenmiljöfrågor